

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук, професора

Бардаша Сергія Володимировича

на дисертаційну роботу Костишина Юрія Сергійовича на тему
«Розвиток митного контролю в системі фінансової безпеки держави»
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 072 - Фінанси, банківська справа та страхування

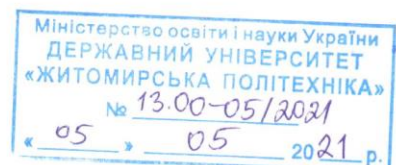
1. Ступінь актуальності теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Сучасна парадигма міжнародної торгівлі в наслідок посилення глобалізаційних процесів, у т.ч. й під впливом тимчасових логістичних ускладнень переміщення товарів з причини пандемії COVID-19, сформувала нові запити щодо розвитку митної справи, основу яких складають єдині стандарти, умови та процедури, пов'язані з контролем за транзитним переміщенням товарів, проходженням митних формальностей, об'єктивним оцінюванням вартості товарів, забезпеченням повноти сплати митних платежів до бюджету країни.

Соціально-політична трансформація сприйняття України в світі змінює вектор розвитку митної справи в країні. Поступове відродження національної економіки обумовлює активізацію зовнішньоекономічної діяльності та робить Україну активним суб'єктом світового ринку товарів, робіт та послуг. Означені позитивні зміни окреслюють нові завдання перед урядом та галузевими органами центральної влади, у пріоритеті з яких має бути підвищення ефективності діяльності митних органів та забезпечення належного рівня фінансової безпеки.

Дисертаційна робота Костишина Ю.С. присвячена комплексному дослідженню, поглибленню теоретичних основ, розширенню методичного інструментарію та формуванню організаційних положень щодо розвитку митного контролю у системі фінансової безпеки держави.

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт факультету бізнесу та сфери обслуговування Державного університету «Житомирська політехніка» МОН України за темою «Мінімізація ризиків при розробці зовнішньоекономічних договорів в умовах євроінтеграційних процесів в Україні» (номер державної реєстрації: 0120U103144), зокрема їх враховано та застосовано в частині ідентифікації та дослідження потенційних

загроз системі фінансової безпеки держави у митній сфері, а також обґрунтування науково-методичного підходу до оцінювання ефективності митного контролю у системі забезпечення фінансової безпеки держави.

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Оцінюючи основні результати дисертації, що виносяться на захист, необхідно підкреслити їх теоретичну обґрунтованість та орієнтацію здобувача на чітке формулювання власної позиції.

Підтвердженням наукової аргументованості та обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи є логічна послідовність у постановці і виконанні завдань згідно мети дослідження. Робота містить необхідні теоретико-методологічні, методичні та аналітичні розробки, належним чином висвітлені у відповідних розділах. Переважна більшість розрахунків та фактографічних матеріалів сконцентрована безпосередньо в тексті роботи, що забезпечує належне сприйняття результатів дослідження.

Наукова обґрунтованість і достовірність викладених у роботі Костишина Ю.С. результатів забезпечується творчим використанням наукових підходів, системним вивченням та узагальненням результатів наукових розробок вітчизняних та зарубіжних фахівців з митної справи, митного регулювання, митного контролю, національної фінансової безпеки, критичним осмисленням значної кількості літературних джерел (всіх 202, з них 63 – нормативно-правові акти, аналітичні звіти, 43 – іноземні публікації, 96 - вітчизняні публікації).

Теоретико-методологічну базу дисертаційної роботи склали загальнонаукові положення митної справи, наукові праці провідних вчених.

Методологічну основу дослідження склали системний та діалектичний підходи до розвитку митного контролю у системі забезпечення фінансової безпеки держави. У дисертаційній роботі доречно використано методи наукової абстракції та узагальнення, аналізу і синтезу, індукції та дедукції, групування; методи статистичного аналізу; метод Евклідової відстані; методи формалізації та економіко-математичного моделювання; методику GAP-розривів.

Висновки у повному обсязі відображають хід розв'язання поставлених у роботі завдань, містять основні результати дисертаційного дослідження.

Список використаних джерел охоплює сучасні вітчизняні та зарубіжні публікації, а додатки – додаткові інформативні матеріали щодо теоретичних узагальнень понятійного апарату, нормативно-правової трансформації сутності митного контролю, окремі аналітичні показники, що характеризують

діяльність митниць, показники запропонованої рейтингової оцінки їх діяльності, довідки про впровадження результатів дисертації.

Апробація нових наукових результатів дисертації, спрямованих на впровадження концепції безперервного контролю, удосконалення функціоналу регіональних митниць та розвиток методологічної складової їх контрольної діяльності впроваджено в практичну діяльність ТОВ «Поліссяброксервіс» (довідка №2 від 18 січня 2021 року).

Також результати дисертаційної роботи були використані при підготовці до лекційних і практичних занять навчальних дисциплін «Митне регулювання», «Державний фінансовий контроль», «Валютна політика», «Фінанси», «Макрофінансовий аналіз» та впроваджені в освітній процес Державного університету «Житомирська політехніка» при підготовці фахівців за освітніми ступенями «бакалавр» і «магістр» за спеціальністю «Фінанси, банківська справа та страхування», про що засвідчує довідка №4-19.06/327 від 02 лютого 2021 року.

Вищевикладене дозволяє зробити висновок про обґрунтованість і достовірність представлених у дисертаційній роботі Костишина Ю.С. наукових положень, висновків і рекомендацій, про високий науковий рівень та наукову підготовленість здобувача.

3. Наукова новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ознайомлення зі змістом дисертації Костишина Ю.С., основними науковими працями здобувача дозволило визначити найважливіші теоретико-методологічні положення, прикладні висновки та рекомендації, що доводять наукову новизну, сформульовані автором самостійно та відображають його науковий внесок у розв'язання наукового завдання щодо розроблення та обґрунтування теоретичних положень, методичних підходів і рекомендацій щодо розвитку митного контролю у системі забезпечення фінансової безпеки держави.

Основні положення наукової новизни полягають у наступному:

- розвинуто теоретичний підхід до трактування змісту митного контролю, який враховує функціональний, процесний, методологічний, фінансовий підходи, а також результати застосування декомпозиційного аналізу, в наслідок чого авторське визначення терміну «митний контроль» суттєво розширило межі застосування митного контролю та сформувало базис концепції безперервного контролю (с. 39-41);

- дістали подальшого розвитку концептуальні засади дослідження фінансової безпеки держави на основі ідентифікації її полісистемності та

обґрунтування доцільності виокремлення трьох взаємопов'язаних підсистем: 1) функціонально-цільової, яка містить принципи, мету (стратегічну та оперативну), завдання та функції системи фінансової безпеки; 2) суб'єктно-об'єктної, елементами якої є рівні, суб'єкти та об'єкти фінансової безпеки, диференційовані за виділеними рівнями; 3) забезпечувальної, що представлена кадровим, нормативно-правовим, методологічним, організаційним та інформаційним забезпеченням. Означений підхід забезпечує можливість дослідження перманентної трансформації фінансової безпеки держави під впливом модернізації складових механізму митного контролю, а також сприяє досягненню позитивного системного ефекту (с. 50-60);

- удосконалено трактування дефініції «механізм митного контролю у системі забезпечення фінансової безпеки» (як процес впливу суб'єкта митного контролю на об'єкт за допомогою методів, що використовуються в межах здійснюваної митної політики, для дотримання визначеного рівня фінансової безпеки держави за наявності сформованого нормативно-правового, кадрового, інформаційного та організаційного забезпечення) та проведено його структурування на основі процесного підходу, що сприятиме недопущенню та блокуванню зовнішніх та внутрішніх загроз національній економіці (с. 65-79);

- дістала подальшого розвитку ідентифікація результативності заходів контролю в контексті бюджетної (фіскальної) та валютної складових механізму митного контролю, що дозволило оцінити діяльність суб'єктів державного контролю за двома групами заходів: 1) заходи бюджетного (фіскального) контролю (дотримання податкового та митного законодавства; оцінка повноти сплати митних платежів до бюджету; контроль правомірності застосування суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності митних пільг); 2) заходи валютного контролю, що здійснюються в межах компетенції суб'єктів контролю. Одержані результати свідчать про необхідність зміни пріоритетів в реалізації заходів фіскального контролю на користь впровадження системи безперервного контролю (с. 83-110);

- набула подальшого розвитку методика ідентифікації потенційних загроз фінансовій безпеці держави, обумовлених неефективністю функціонування діючого механізму митного контролю, за результатами якої було виокремлено: загрози суб'єктно-об'єктної складової та її забезпечення (організаційного, нормативно-правового, кадрового та інформаційного); загрози, пов'язані з неефективним вибором методів контролю; загрози, обумовлені функціонуванням блоку оцінки результатів контролю з позиції дотримання встановлених індикаторів фінансової безпеки та блоку прийняття

управлінського рішення за результатами проведеного митного контролю. Одержані результати формуватимуть необхідну основу для розробки заходів, спрямованих на нівелювання негативного впливу ідентифікованих загроз з урахуванням означеного розвитку складових механізму митного контролю, спрямованого на їх попередження та усунення (с. 115-131);

- удосконалено науково-методичний підхід до оцінювання ефективності митного контролю в системі забезпечення фінансової безпеки держави, що ґрунтується на поєднанні підходу, орієнтованого на «бенчмаркінг результатів» із застосуванням методу Евклідової відстані, а також клієнтоорієнтованого підходу. Результатом застосування означеного підходу є визначення інтегрального показника ефективності діяльності регіональних митниць та ідентифікації місця кожної митниці у кінцевому рейтингу шляхом ранжування з використанням методики «суми місць». Запропонований науково-методичний підхід може бути взятий за основу оцінювання ефективності діяльності митних органів з позиції збільшення митних надходжень до бюджету та забезпечення індикаторів фінансової безпеки, ступеня задоволеності користувачів митних послуг діяльністю митних органів в контексті формування «сервісної митниці» (с. 140- 152);

- удосконалено методичний підхід до виявлення та оцінки стратегічних розривів як об'єкту митного контролю при дослідженні питань забезпечення фінансової безпеки, розроблений на підставі методики «GAP-аналізу», за наслідками чого сформульовано пропозиції щодо їх усунення, що, на відміну від попередніх, в якості контрольного показника визначає величину розрахованих GAP-розривів між запланованими та фактично отриманими сумами митних надходжень до державного бюджету та дозволяє сформувати стратегічні ініціативи щодо розвитку митного контролю у системі фінансової безпеки держави, пов'язані із структурою його механізму (с. 160-174);

- удосконалено модель організаційної структури митного контролю в контексті забезпечення фінансової безпеки держави, елементний склад якої доповнений: змінами у рівнях організації митного контролю (стратегічний, оперативний, тактичний рівні); змінами у складі суб'єктів (додатково: правоохоронний орган, який виконує функції координатора між податковою та митною службами, слідчі та оперативні функції у сфері виявлення та усунення порушень митних правил; відділи внутрішнього аудиту у структурах Державної митної служби України та Державної податкової служби України); аргументованою вимогою збереження у структурі органів митного контролю регіональних митниць як визначального суб'єкта його реалізації на тактичному рівні (с. 186-190);

- удосконалено концептуальні засади розвитку митного контролю в системі забезпечення фінансової безпеки держави на основі принципу безперервності, що формалізовані в модернізованій концепції, елементами якої є: електронне декларування; розвинута митна інфраструктура; сучасні інструменти та методи здійснення митного контролю (єдина міжвідомча система інформаційного обміну інформації та координації); кваліфіковані кадри митного контролю. Впровадження запропонованої концепції сприятиме: зростанню частки добросовісних платників податків-суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; інтеграції митних органів у міжнародну систему митного адміністрування; зростанню прозорості митних операцій й підвищенню рівня фінансової безпеки держави (с. 192- 205).

Отже, основні наукові положення, результати і висновки дисертаційної роботи Костишина Ю.С. мають істотну новизну, достатню ступінь обґрунтованості, достовірність яких доведена автором.

4. Наукове значення та практична цінність одержаних результатів дослідження

Проведене Костишиним Ю.С. дослідження має як теоретичне, так і прикладне значення, оскільки застосування запропонованих авторських розробок сприяє не тільки удосконаленню функціонування механізму митного контролю, а й суттєвому поглибленню теоретичних основ, розширенню методичного інструментарію та формуванню організаційних положень розвитку митного контролю у системі фінансової безпеки держави.

Прикладне значення результатів дисертаційного дослідження визначається можливістю застосування його положень, результатів і практичних рекомендацій, спрямованих на реалізацію концепції безперервного контролю, удосконалення функціоналу регіональних митниць та розвиток методологічної складової їх контрольної діяльності, а також формування нових професійних компетентностей здобувачів вищої освіти за освітніми ступенями «бакалавр» та «магістр» за спеціальністю «Фінанси, банківська справа та страхування». Це підтверджується довідками про впровадження від ТОВ «Поліссяброксервіс» (довідка №2 від 18 січня 2021 року), а також Державного університету «Житомирська політехніка» (довідка №4-19.06/327 від 02 лютого 2021 року).

5. Повнота викладення наукових положень, матеріалів, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих наукових працях, зрахованих за темою дисертації

За результатами дослідження опубліковано 8 наукових праць загальним обсягом 5,26 ум.-друк. арк. (з них 4,37 ум.-друк. арк. належать особисто автору), з яких: 1 публікація - у періодичному науковому виданні іншої держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу обсягом 0,67 ум.-друк. арк.; 3 публікації у наукових фахових виданнях України, що зареєстровані в міжнародних наукометричних базах даних, обсягом 3,78 ум.-друк. арк. (з них 2,89 ум.-друк. арк. належать особисто автору); 4 публікації апробаційного характеру в інших наукових виданнях обсягом 0,81 ум.-друк. арк.

Участь Костишина Ю.С. у роботі у співавторстві зазначена у дисертації. Опубліковані матеріали повністю відображають зміст дисертаційної роботи, основні положення та наукову новизну дисертаційної роботи, відповідають вимогам п. 11 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167.

6. Академічна доброчесність

Порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації) в дисертації та наукових працях, у яких висвітлені основні наукові результати дисертаційного дослідження Костишина Ю. С., не виявлено.

7. Дискусійні питання та зауваження до дисертаційної роботи

Поряд з позитивною оцінкою дисертаційної роботи, можна відзначити, що деякі твердження є дискусійними або потребують доопрацювання:

1. Автор, з метою уточнення категорії «митний контроль», виділяє його специфічні ознаки (с. 38). Їх виділення дозволило ідентифікувати митний контроль як вид державного фінансового контролю, який має специфічні ознаки, обумовлені особливим характером його об'єктів, принципів, форм. Дане твердження є недостатньо аргументованим, адже йому мав би передувати огляд принципів та форм митного контролю.

2. Автор, наводячи результати декомпозиційного аналізу терміну «митний контроль» (табл. 1.2, с. 39-40) стверджує, що: «На відміну від існуючих трактувань цієї категорії, предметні межі митного контролю розширено на етапи контролю за сплатою митних платежів, виконання та моніторинг приписів контролюючих органів» (с. 40). Окрім того, що дане твердження є недостатньо аргументованим, адже предмет митного контролю під час декомпозиційного аналізу терміну «митний контроль» не вивчався, воно є й дискусійним, адже за жодного прояву контролю (наукового,

теоретичного, практичного) етап або стадія контролю не вважається його предметом. Підтвердженням даної думки є визначення предмету митного контролю, наведене автором на с. 70 дисертаційної роботи.

3. Ідентифікуючи концептуальні засади дослідження фінансової безпеки держави з позиції системного підходу (рис. 1.4, с. 51) автор правильно зазначає, що важливе значення відіграє забезпечення системи фінансової безпеки, разом з тим зі змісту підрозділу 1.2 дисертаційної роботи незрозуміло, чому поза увагою автора залишилося ресурсне забезпечення.

4. На с. 52 автором наводиться склад методологічних принципів забезпечення системи фінансової безпеки, однак вже у таблиці 1.4 (с. 52-53), автором виділяються спеціальні принципи фінансової безпеки як системи. Такі формулювання надають підставу стверджувати, що автор не розрізняє принципи забезпечення функціонування системи та принципи функціонування системи. Також потребує уточнення думка автора відносно того, що принцип превентивності обумовлює обов'язкове попередження системою фінансової безпеки негативного впливу екзогенних та ендогенних чинників та загроз, а принцип гнучкості формує запит щодо гнучкості всіх елементів системи фінансової безпеки стосовно змін лише зовнішнього середовища (табл. 1.4, с. 52-53).

5. Автор у підрозділі 2.3 зазначає, що: «Поєднання отриманих результатів рейтингової оцінки на основі використання результатного бенчмаркінгу та клієнтоорієнтованого підходу надає можливість розрахувати інтегральний показник ефективності діяльності регіональних митниць та за допомогою методу «суми місць» ранжувати одержані оцінки, визначивши місце кожної митниці у одержаному кінцевому рейтингу» (с. 147). З даним твердженням слід погодитися, однак діяльність регіональної митниці включає не лише здійснення митного контролю, відповідно питання оцінки ефективності митного контролю залишається, на нашу думку, остаточно нерозв'язаним.

Наведені дискусійні положення і недоліки істотно не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Костишина Юрія Сергійовича на тему «Розвиток митного контролю в системі фінансової безпеки держави».

8. Оформлення дисертаційної роботи

Оформлення дисертації за структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим МОН України, наказ № 40 від 12 січня 2017 р. Матеріали дисертації чітко висвітлюють одержані під час дослідження науково-практичні результати.

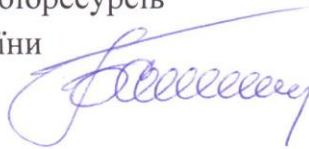
9. Загальний висновок

Дисертаційна робота Костишина Юрія Сергійовича на тему «Розвиток митного контролю в системі фінансової безпеки держави», представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії, є завершеним самостійним дослідженням, що містить нові науково обґрунтовані теоретико-прикладні результати в сфері забезпечення фінансової безпеки держави.

За змістовними та формальними ознаками дисертаційна робота відповідає вимогам пунктів 10, 11, 12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, а її автор – **Костишин Юрій Сергійович** – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 - Фінанси, банківська справа та страхування галузі знань – управління та адміністрування.

Офіційний опонент:

Доктор економічних наук, професор,
професор кафедри туристичного
та готельно-ресторанного бізнесу і консалтингу
ННІ неперервної освіти і туризму
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
МОН України

С.В. БАРДАШ

Підпис д.е.н., проф. С.В. Бардаша засвідчую:

